

Kopiosuojauksen käyttöehtoja ei pidä niellä purematta

17.11.2005 13:40 — Jaakko Kuivalainen

Ohjelmistovalmistaja ei voi Suomessa rajoittaa loputtomasti vastuutaan kuluttajalisenssillä, eikä kuluttajan kannata uskoa kaikkea, mitä lisenssiehdoissa sanotaan.

Sony BMG:n rootkit-piilotekniikalla höystetty cd-musiikkilevyjen kopiosuojaus vihastuttaa kuluttajia ympäri maailmaa.

Levy-yhtiön kannalta ongelmalliseksi tilanteen tekee se, ettei suojaohjelmiston kuluttajalisenssissä eli EULA:ssa (end-user license agreement) ole mainintaa kaikista ominaisuuksista, kuten komponenttien piilottamisesta, tietojen lähettämisestä Sony BMG:lle tai suojaohjelman poistamisen vaikeudesta ja vaaroista.

Kuluttajalisenssi tunnetaan myös nimellä käyttöehtosopimus. Ehdot näkyvät käyttäjälle näytöllä ennen lähes jokaisen tietokoneohjelman asennusta, ja useat käyttäjät ohittavatkin vaiheen rutiininomaisesti uhraamatta aikaa niiden lukemiselle.

Kopiosuojauksensa lisenssiehdoissa Sony BMG:n muun muassa asettaa merkittäviä rajoituksia musiikin kuuntelulle tietokoneissa ja rajaa omaa korvausvelvollisuuttaan.

"?Yksipuolisia sopimuksia"?

Oikeustieteen tohtori, HIIT:n professori **Jukka Kempainen** pitää tietokoneohjelmien kuluttajalisenssien oikeudellista asemaa Suomessa erittäin kyseenalaisena. Sama pätee myös tuotteiden paketeissa oleviin ehtoihin. Molemmissa vedotaan hänen mukaansa tavallisesti yhdysvaltalaiseen sopimuskäytäntöön ja laintulkintaan.

- Pakettien lisenssisopimukset ovat painettuja paperilappuja, joilla ei tiettävästi ole mitään oikeudellista merkitystä. Niissä saattaa lukea, että sopimus tai lisenssi, mutta "?so what"?. Ne ovat yksipuolisesti laadittuja sopimuksia ja vain toisen osapuolen allekirjoittamia, Kempainen sanoo.

Helsingin yliopiston kauppaoikeuden professori **Rainer Oesch** suhtautuu asiaan astetta varovaisemmin, mutta myöntää kuluttajalisenssit ongelmallisiksi.

Sony BMG:n kopiosuojaohjelman lisenssissä muun muassa veloitetaan kuluttajaa tuhoamaan kopiot, jos alkuperäinen tallenne häviää. Levyn kuunteluun tarvittavan soitto-ohjelman asentaminen sallitaan vain kuluttajan omistuksessa olevalle tietokoneelle.

- Tässä tehdään kuluttajan kannalta hankalasti noudatettavia määräyksiä, joiden kohtuullisuus voitaisiin kyllä kyseenalaistaa. Määräykset tosin testataan viime kädessä vasta, jos joku tapaus johtaa riitaan.

Valmistajat rajaavat vastuutaan

Oeschin mukaan sopimuksella voidaan kuitenkin periaatteessa kaventaa tekijänoikeuslain kuluttajalle suomia oikeuksia.

- Sopimus täytyisi tehdä niin, että kumpikin osapuoli hyväksyy sen tietoisesti. Kuluttajalisenssien tapauksessa sopimuksen tekovaihe on usein niin teoreettinen, että tietoisuus ei siinä toteudu.

Suomessa korkein oikeus otti asiaan kantaa vuonna 2003. Päätöksessään oikeus katsoi, ettei tallenteen jälleenmyyntioikeutta voitu rajoittaa lisenssillä, koska tekijänoikeuslain mukaan syytetyllä oli oikeus myydä tallenne eteenpäin.

Kopiosuojaohjelman lisenssiehdoissa Sony BMG rajaa korvausvelvollisuutensa viiteen dollariin.

- Jos vastuuvapauslausekkeet on selkeästi ilmoitettu, ja ostajan on täytynyt ne käsittää, niin sitten ne varmasti riidankin tullen pysyvät voimassa. Tähänkin sisältyy kyllä isoja ongelmia, koska sopimus tehdään nopeasti ja klikkaamalla.

Tuotevastuu voimassa

Oeschin mukaan Suomessa vastuuasioissa noudatettaisiin todennäköisesti normaaleja tuotevastuusääntöjä, jos vahingon kärsijä pystyy todistamaan vahingon suuruuden ja vahinko syntyy normaalissa käytössä.

Jukka Kempainen huomauttaa, että kopiosuojattujen teosten tapauksessa kuluttajalla on usein virheeseen vedoten mahdollisuus vaatia vähintään kaupan purkamista ja mahdollisesti myös korvauksia välillisistä vahingoista.

Kempin mukaan kopiosuojauksia käyttävien yritysten ja tekijänoikeusjärjestöjen pitäisi pikaisesti pystyttää tukipalvelu setvimään kuluttajien kohtaamia ongelmia. Oeschin mielestä myös viranomaisten on syytä perehtyä kuluttajalisenssien kiemuroihin.

Piilotettu kopiosuojaus hipoo rikoslain rajoja

Sony BMG:n cd-levyn kuluttajalisenssissä kerrotaan, että tietokoneeseen asennetaan "?pieni ohjelma"?, mutta ei mainita, että se piilotetaan käyttöjärjestelmältä ja käyttäjältä.

Ohjelman kerrotaan jäävän tietokoneeseen, kunnes se poistetaan. Suojaohjelma ottaa salaa yhteyden kuuntelukerran aluksi Sonyn palvelimiin.

Ohjelman poistaminen omin avuin voi rikkoa tietokoneen, ja kaiken kukkuraksi viime viikolla ilmestyivät ensimmäiset haittaohjelmat, jotka pystyvät piiloutumaan käyttäjältä ja jopa virustorjunnalta.

- Kyllä rikoslaillakin voisi olla tällaisessa tapauksessa jotain soveltamisalaa. Virusohjelmathan toimivat siten, että ne tulevat tietokoneen käyttäjän koneelle tietämättä, ja rupeavat kuluttamaan resursseja, sanoo tietokonerikoksien säätelystä rikoslaissa väitellyt **Antti Pihlajamäki**, joka työskentelee Turun kihlakunnansyyttäjänä.

Pihlajamäen mukaan Sony BMG:n kopiosuojaus ei ainakaan ole ongelmaton Suomen rikoslain kannalta. Rikoslaista etenkin pykälä "?vaaran aiheuttaminen tietojen käsittelylle"? käsittelee hyvin läheisesti aluetta, jolla kopiosuojaus liikkuu.

Rikoslain puolelle asian voisi siirtää teon tahallisuus.

- Tahallisuuden lievempi aste voi toteutua jo, jos valmistaja tietää, miten ohjelmisto käyttäytyy.

Tuomioistuimien voisi katsoa toiminnan tahalliseksi, jos yritys ole toiminut aktiivisesti poistaakseen ongelmat niiden tultua ilmi, hän sanoo.

Levyt pois kaupoista

Sony BMG kertoi tiistaina vetävänsä ongelmallisen kopiosuojauksen sisältämät cd-levyt pois myynnistä, ja julkaisi 52 suojattua levyä sisältävän listan.

Yhtiö lupaa myös vaihtaa ostetut yli kaksi miljoonaa levyä suojaamattomiin.

<http://www.digitoday.fi/tietoturva/2005/11/17/kopiosuojauksen-kayttoehto-ai-pida-niella-purematta/200517426/66>

